

2008-10-01

การผลิต ความรับผิดชอบต่อ และ โลกที่รื้อถอนกิจกรรมมาตรฐานเพื่อความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อม

นิอร สุขวัจน์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej>

Part of the [Environmental Sciences Commons](#)

Recommended Citation

สุขวัจน์, นิอร (2008) "การผลิต ความรับผิดชอบต่อ และ โลกที่รื้อถอนกิจกรรมมาตรฐานเพื่อความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม," *Environmental Journal*: Vol. 12: Iss. 4, Article 9.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej/vol12/iss4/9>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Environmental Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การผลิต ความรับผิดชอบต่อ และโลกอื่น กับอนุกรมมาตรฐานเพื่อคือรับผิดชอบต่อ **สิ่งแวดล้อม**

นิธ สุธวัณ *

ขณะที่เรากำลังมีชีวิตอยู่ในโลกในศตวรรษที่ 21 กับสโลแกนสวยหรูต้อนรับปีสองพันซึ่งย้อนไปเมื่อ 8 ปีที่แล้ว จะคุ้นเคยกับคำจำพวก **โลกาภิวัตน์** ซึ่งแปลมาจากคำฝรั่งคือ **GLOBALIZATION** ทั้งนี้กว่าจะได้คำนิยามดังกล่าว เสียเวลาเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาเพียงเพื่อบัญญัติศัพท์เอาการ หากว่ากันตามความหมายแล้วก็คือ โลกในยุคที่ไร้พรมแดน ผลจากเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง การติดต่อสื่อสาร คมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ แสดงให้เห็นความเติบโตระหว่างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกันทั่วทั้งโลก ตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุด ได้แก่ บัณฑิตบุคคล ไปจนกระทั่งองค์กรขนาดใหญ่ในแต่ละประเทศ

ยังไม่ทันข้ามทศวรรษเสียด้วยซ้ำ GLOBALIZATION ก็เงียบหายไปแต่ถูกแทนที่ด้วยคำว่า GLOBAL WARMING หากมองภาพรวมแล้วเป็นคำที่สร้างความตื่นตัวต่อผู้คนทั่วโลกกว่าเดิมเสียอีก ทั้งนี้ผู้เขียนขออนุญาตบัญญัติศัพท์เองดีกว่ารอให้เถียงกันไปเถียงกันมา **โลกราะอุ** น่าจะเป็นคำที่เหมาะสมที่สุด ด้วยความหมายที่รับทราบทั่วกัน ภาวะซึ่งอุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกของอากาศที่ระดับใกล้ผิวโลกและของน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา โดยการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนี้มีสาเหตุหลักมาจากก๊าซเผาไหม้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกและทำให้โลกร้อน

อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นของโลกเป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบข้างเคียง สร้างความเสียหายทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายจากอุณหภูมิแปรปรวนทั่วโลก ผลผลิตทางการเกษตรลดลงเนื่องจากความไม่แน่นอนของอากาศ การกระจายของสัตว์พาหะท้องถิ่นเขตร้อนและเขตร้อนชื้น กระจายไปในพื้นที่ใหม่ๆที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น ก่อให้เกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่มากมาย หรือความรุนแรงของโรคที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศที่เหมาะสมกับวงจรชีวิตของสัตว์พาหะ และอื่นๆอีกมากมายที่ไม่สามารถยกมาบอกกล่าวได้ทั้งหมด

เมื่อโลกราะอุเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ หมายความว่าเราทุกคนล้วนต้องรับมือและรับผิดชอบร่วมกับทุกการกระทำ โดยรับรู้ร่วมกันว่าทุกการกระทำเหล่านั้นมีผลกระทบต่อโลกไม่มากก็น้อย เข้าทำนองวลีเด็ดว่า **เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว** กระนั้นก็ตามการที่จะมาบอกว่าให้ระแวดระวังต่อกิจกรรมของตนที่อาจก่อผลกระทบ ไม่ได้หมายความว่าห้ามไม่ให้ทำไปเสียหมด เพียงแต่ว่าหากจะทำอะไรแต่ละครั้งขอให้ตระหนักระหว่างผลดีผลเสียของมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมการผลิต ที่เป็นแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกหลักๆในโลกเลยก็ว่าได้ และคงไม่ใช่วิถีทางที่ดีแน่หากจะหยุดการผลิตพร้อมเพรียงกัน อย่างที่กล่าวไปแล้วและต้องยอมรับว่าขณะนี้โลกขับเคลื่อนด้วยกลไกที่ต้องอาศัยพึ่งพาภาคธุรกิจแบบไม่มีทางออก กล่าวคือหากหยุดการผลิต เท่ากับว่าธุรกิจหยุดชะงัก

*สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการแสดงความรับผิดชอบการดำเนินกิจการของตน ไม่วามลพิษใดๆและผลกระทบก็ตามที่เกิดตามมา ทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมนั้น จำเป็นต้องสร้างมาตรฐาน กล่าวคือเป็นการสร้างมาตรฐานที่เป็นสากลทั่วโลก เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในทุกประเทศ รวมทั้งหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดได้ในภายหลัง มาตรฐานระดับสากลดังกล่าวที่ถูกกำหนดมาใช้เป็นเครื่องมือควบคุมอันดับแรกเกี่ยวกับภาคธุรกิจที่มีต่อสิ่งแวดล้อมอันดับแรกได้แก่ ISO 14000

ISO14000 เป็นมาตรฐานที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้แต่ละองค์กร หน่วยงาน และสถานประกอบการ มีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำเนินการภาคธุรกิจโดยไม่ละเลยด้านสิ่งแวดล้อม สามารถจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการป้องกันมลพิษ (Prevention of Pollution) ส่งผลให้ลดต้นทุนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการด้าน วัสดุดิบ การบำบัด และพลังงาน นับเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาระบบจัดการมลภาวะและพลังงานอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

◆ เพื่อให้มีการจัดการด้านพลังงาน วัสดุดิบ และ สาธารณูปโภคอย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังหมายรวมไปถึง การลดปริมาณขยะของเสียกระทั่งมลพิษต่างๆ ที่จะปลดปล่อยออกมา

◆ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรวัสดุดิบและทรัพยากรทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง อย่าง คุ้มค่า แนวทางการป้องกันและลดมลพิษ แก่หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

◆ ทั้งนี้จะกระตุ้นแต่ละหน่วยงานที่ใช้ทรัพยากรมีการใช้พลังงานและมีส่วนก่อมลพิษและผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมนั้น หันมาปฏิบัติตามกฎหมายอนุรักษ์พลังงานมากยิ่งขึ้น

หลักการ

◆ กำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อม (Environmental Policy) : เริ่มจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรที่ต้องมีความ มุ่งมั่นและจริงจังต่อการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมขึ้น

◆ วางแผนเพื่อสนองนโยบาย (Planning) : เพื่อให้เห็นนโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมสัมฤทธิ์ผลจำเป็น ที่จะต้องมีการวางแผนที่ครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ การแจกแจงรายละเอียดของกิจกรรมในองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม แจกแจงข้อกำหนดทางกฎหมายที่องค์กรจำเป็นต้องปฏิบัติ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จัดทำโครงการการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

◆ การนำไปปฏิบัติและดำเนินการ (Implementation & Operation) : ภายใต้การกำหนดโครงสร้าง/อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการจัดการ และเผยแพร่รวมทั้งจัดอบรมแก่พนักงานเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการ จัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ISO (International Organization of Standardization)
 เป็นองค์กรระหว่างประเทศแห่งหนึ่งซึ่งจัดเป็น องค์กรอิสระจัดตั้งเมื่อปี 2490 ภายใต้วัตถุประสงค์

- มุ่งเน้นระบบการจัดการขององค์กร (Management Systems)
- มุ่งเน้นการตรวจและประเมินผล (Evaluation and Auditing)
- มุ่งเน้นการประเมินผลิตภัณฑ์ (Product Assessment)

ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการระหว่างประเทศ เป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วต่อการ ดำเนินงาน รวมทั้งมีความโปร่งใสและยุติธรรม เนื่องจาก มีมาตรฐานยอมรับเดียวกันทั่วประเทศสมาชิก

◆ ตรวจสอบและปฏิบัติแก้ไข (Checking & Corrective Action) : ทั้งนี้ต้องทำเปรียบเทียบกับแผนที่ตั้งไว้
บันทึกผลการดำเนินงานตรวจประเมินระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

◆ ทบทวนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Management Review & Continual Improvement) : อันเป็นการ
กระทำภายใต้ระยะเวลาที่เหมาะสมหรือตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการ เพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอของ
การพัฒนาและมีประสิทธิภาพ

อนุกรมมาตรฐาน

เนื่องจากมาตรฐาน ISO 14000 ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่การผลิตไปจนถึงผลิตภัณฑ์ โดยมีเนื้อหาที่แตกต่าง
กันออกไป เพื่อการใช้งานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจึงแยกออกเป็นอนุกรมเพื่อความเหมาะสมดังนี้

กลุ่มที่ 1 เพื่อการใช้งานของระบบการบริหารจัดการได้แก่อนุกรมดังนี้

- ISO 14001 (Environmental Management System :EMS) : มุ่งเน้นเรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม
ของผู้ประกอบการหรือหน่วยงานใด ๆ ที่ต้องมีการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบาย เพื่อนำปฏิบัติให้เป็น
ไปตามนโยบายนั้นๆ

- ISO 14004 : หลักการ ระบบ และเทคนิคในการดำเนินการตามข้อกำหนดและมาตรฐาน

กลุ่มที่ 2 เพื่อการใช้งานของระบบการตรวจวัดและประเมินผล แบ่งเป็นหัวข้อย่อยได้ดังนี้

2.1 การตรวจประเมินระบบ (Environmental Auditing : EA) : แนวทางสำหรับการตรวจสอบด้าน
สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไปตามอนุกรม ซึ่งถูกกำหนดออกมาเป็นหลักการวิธีการในการตรวจประเมินประสิทธิภาพ
รวมทั้งเพื่อรับรองระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละหน่วยงาน โดยการเปรียบเทียบกับข้อกำหนดตลอด
จนกำหนดคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบที่ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีความอิสระในการประเมิน ได้แก่

- ISO 14010 : หลักการทั่วไป

- ISO 14011 : ระเบียบวิธีการตรวจสอบระบบจัดการสิ่งแวดล้อม

- ISO 14012 : เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Auditor)

2.2 การประเมินผลการดำเนินงาน (Environmental Performance Evaluation : EPE) ได้แก่

- ISO 14031 : แนวทางเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นที่การตรวจวัด
เพื่อให้ข้อมูลที่ต้องแม่นยำแก่ผู้บริหารหน่วยงาน และเพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานตามแต่วัตถุประสงค์และ
เป้าหมายด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของแต่ละหน่วยงานกำหนดไว้

กลุ่มที่ 3 สำหรับการประเมินผลิตภัณฑ์แบ่งหัวข้อย่อยได้ดังนี้

3.1 ฉลากสิ่งแวดล้อม (Environmental Labeling : EL)

- ISO 14020 : หลักการพื้นฐานการใช้งานของฉลากสิ่งแวดล้อม ซึ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 : มอบสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดโดยองค์กรอิสระ ใช้ฉลากเพื่อ
สื่อสารกับผู้บริโภคถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ว่าน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันในท้องตลาด

ประเภทที่ 2 : เพื่ออ้างอิงคุณสมบัติพิเศษบางประการของผลิตภัณฑ์โดยผู้ผลิตเอง เช่น ด้านการประหยัดพลังงาน เป็นต้น

ประเภทที่ 3 : บ่งบอกผลกระทบของผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษที่เกิดขึ้น เป็นต้น

- ISO 14021 : เป็นการประกาศคุณสมบัติทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดนิยามและข้อประกาศทั้งหลายเอง

- ISO 14022 : การประกาศ คุณสมบัติทางสิ่งแวดล้อมโดยผู้ผลิต

- ISO 14023 : ประกาศว่าด้วยเรื่องวิธีทดสอบ/พิสูจน์คุณสมบัติทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์

- ISO 14024 : แนวทางปฏิบัติ/หลักเกณฑ์การรับรองผลิตภัณฑ์ประเภทที่ 1 ตามแนวทางการจัดทำฉลากสิ่งแวดล้อม

- ISO 14025 : แนวทางปฏิบัติ/หลักเกณฑ์การรับรองผลิตภัณฑ์ประเภทที่ 2 ตามแนวทางการจัดทำฉลากสิ่งแวดล้อม

Life Cycle Assessment (LCA) : การประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์

ทั้งนี้ยังมีนุกรมย่อยที่อยู่ภายใต้แนวทางการจัดทำฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องของการ ประเมินภาระทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือกิจกรรมครอบคลุมช่วงอายุการใช้งานของมัน เพื่อให้ทราบความเป็นมา ตั้งแต่วัสดุที่ใช้/วัตถุดิบต่างๆ ปริมาณพลังงาน หรือแม้แต่ของเสียและมลพิษต่างๆที่เกิดขึ้น ทั้งหมดของกิจกรรมหรือกระบวนการตลอดช่วงอายุของผลิตภัณฑ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินผลกระทบ พร้อมกับมีส่วนร่วมในการรักษาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

วัฏจักรหรือช่วงอายุของผลิตภัณฑ์นั้นรวมถึงตั้งแต่ การใช้วัตถุดิบ กระบวนการผลิต ขนส่ง/จำหน่าย ช่วงอายุที่มีการใช้งาน การบำรุง/ซ่อมรักษา กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ทั้งหลาย การทำลาย การจัดการของเสีย

- ISO 14040 : การแนะนำสู่โครงร่าง, หลักการ และข้อกำหนดสำหรับการศึกษา LCA โดยเฉพาะการแนะนำในเรื่องการพิจารณาถึงความสำคัญในการศึกษา

- ISO 14041 : คำแนะนำในการทำ Life cycle Inventory ให้คำจำกัดความของเป้าหมายกำหนดขอบเขตระบบผลิตภัณฑ์ การเก็บข้อมูลและการส่งผลของรายงาน

- ISO 14042 : คำแนะนำเรื่องโครงสร้างของผลของการเก็บข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับระบบผลิตภัณฑ์ที่กำลังศึกษาอยู่

- ISO 14043 : คำแนะนำด้านการแปลผลจากการเก็บข้อมูล LCA และการศึกษา LCA

- ISO 14044 : แนวทางและหลักเกณฑ์ที่ต้องการ

- ISO 14047 : ตัวอย่างการนำไปใช้ของ LCA

- ISO 14048 : ข้อมูลรูปแบบการทำ LCA

- ISO 14049 : แสดงตัวอย่างการทำ ISO 14041

วิธีการขอรับรอง

เริ่มจากการศึกษาอนุกรมมาตรฐาน ISO 14000 ทั้งนี้การดำเนินการต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารของหน่วยงาน มีการวางแผน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดทำระบบและควบคุมดูแล กำหนดนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อมรวมทั้งวางแผนการจัดการ โดยเผยแพร่หน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนใน หน่วยงานอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมที่ เกิดในหน่วยงาน เมื่อได้แผน/เป้าหมาย/หน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละคนหรือภาคส่วนแล้ว นั้น ลงมือปฏิบัติตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ระหว่างนั้นจัดให้มีการติดตามตรวจสอบ/ประเมิน ผลระบบการจัดการอย่างต่อเนื่อง นำข้อบกพร่อง หรือจุดด้อยที่เกิดตลอดระยะเวลาดำเนินการมา แก้ไขปรับปรุงพร้อมกันพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สุดท้ายคือการติดต่อหน่วยงานที่ให้การรับรองและยื่น คำขอเพื่อขอรับรองมาตรฐาน ISO 14000

ผลที่ได้รับ

หากในหลายหน่วยงานหรือองค์กรหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ดี มีการขอรับรองมาตรฐานตามอนุกรมดังกล่าว และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจริงจัง ย่อมเป็นผลดีหรืออย่างน้อยก็เกิดผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากอนุกรมภายใต้ ISO 14000 แล้วยังมีอนุกรมประเภทเดียวกันตามมาอีกได้แก่ อนุกรม ISO 26000 ว่าด้วย เรื่องของการรับผิดชอบต่อองค์กรต่อภาระกระทำทั้งหลายที่เป็นผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอก อันเกิด จากการดำเนินการหรือกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในองค์กร สำหรับประเทศไทยคาดว่าจะป็นรูปเป็นร่างราว ตุลาคม 2552

ทั้งนี้เห็นแล้วว่าอนุกรม ISO 26000 มีเนื้อหาครอบคลุมค่อนข้างกว้างเพื่อให้ภาคธุรกิจและภาคการผลิต ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่บนวิถีแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งตอบสนองต่อการช่วยกันลดโลกร้อน ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ตัวอย่างหน่วยงานที่ให้การรับรอง ISO 14000 ในประเทศไทย

1. ABS Service Incorporation Co.Ltd. โทร.02-3992420-7
2. AJA EQS (Thailand) Ltd. โทร. 02-5761504-30
3. Bureau Veritas (Thailand) Ltd. โทร.02-2376823-6
4. DNV Det Norke Veritas (Thailand) Co.Ltd. โทร. 02-6512280-1
5. Intertek Testing Service Thailand Ltd. โทร.02-5120128-31
6. Kema โทร. 02-6550323-4
7. Lloyd's Register of Shopping โทร.02-3675594-7
8. RWTUV (Thailand) Co.Ltd. โทร.02-7514049-52
9. SGS (Thailand) Ltd. โทร.02-6781813
10. International Inspection Co.Ltd. โทร.02-3817745-7
11. TUV Rheinland Thailand Ltd. โทร.02-3184862-3
12. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โทร.02-7416350-7
13. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โทร.02-2023490-4

